

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tänn. № 1, tuba 17 (Sõjamineeriumi majas). Awatud kella 8—15. Telefon 1-63 (Sõjawäe keskjaamast).	Aastas Mk. 300 Poolesaastas " 150 Weerandaastas " 75 Üksiknummer 15 marka.	$\frac{1}{2}$ lehekülge Mk 3600 $\frac{1}{4}$ " " 1800 $\frac{1}{8}$ " " 900 $\frac{1}{16}$ " " 450 " " 250

№ 26.

Laupäewal, 28. juunil 1924.

VI aastakäik.

S I S U:

K. Rotschild: Eesti rahvusliste rügementide formeerimine 1917 aastal. (Järg). — M. T.: Lemsalu lahing. — J. J.: Salaluure vastu wõitlemine. — E. W.: Sideteenistus Saksa sõjawäes. — Wabadusristi kawalerid: sanitäär-major Anton Stamm ja kapten Jaan Maide. — R. Tck.: Noorsoo sõjaline ettewalmistus Poolas. — Bibliograafia. — Ametlikud teated. — Kroonika.

*Inglise sõjalaewad külaskäigul Tallinnas
juuni kuul 1924.*

Lennuwäe foto.

Miinihäwitajad Tallinna sadamas.

Eesti rahvusliste rügementide formeerimine 1917 aastal.

(Järg.)

Kõige raskem oli rügemendi ülema küsimus. Bürool puudusid teated wanemate eestlastest ohwitseride üle. Rügemendi ülema kandidaat ei pidanud mitte ainult Wene sõjawäe ülemusele wastu võetaw olema, waid ka Eesti seltskonnale ja sõjawäelastele. Rügemendi ülema kandidaadi ametisse kinnitamine pidi järgmiselt sündima. Kindluse walitsuse soovitusel pani laewastiku juhataja oma arwamise juurelisamisega Põhja wäerinna ülemale kandidaadi ette. Wäerinna ülem kinnitas pääle nõusolekut päästaabi ja ülemjuhataja staabi poolt kandidaadi lõpulikult ametisse. Juba 8. aprillil oli rügemendi ülema küsimus Tallinna Eesti Sõjawäe Bürool arutusel, kus otsustati, et rügemendi ülema kandidaate tuleb ühes seltskonna esitajatega üles seada ja selleks wanemate Eesti ohwitseride üle teateid koguda.

Ühel järgmisel ühisel koosolekul seati järgmised kandidaadid üles: 1. Eesti kindlusrügemendi ülemaks kolonel Georg, kes tallinlastele hästi tuntud oli. Tema oli enne sõda 89. Belomorski rügemendis Tallinnas õpekomando ülemana teeninud. 2. kindlusrügemendi ülema kandidaadiks waliti kolonel Tõnisson. Tallinna ringkondadele oli ta tundmata, kuid Tartust pärit seltskonna tegelased toetasid teda väga elawalt. Kandidatuuri ülesseadjatele tehti kohuseks kolonel Tõnissonile kirjutada ja büroole lähemad andmed tema kohta teadustada, edasiandmiseks kindluse staapi.

Kui kolmandast kandidaadist kõneldi kolonel Pilbergist, kes olewat ohwitseri Georgi risti ja kuld aumõõga omanik ning teeniwat kusagil grenadeeri rügemendis. Arwati, et tema ei soowi kohta wahetada, ja seepärast jäeti küsimus lahtiseks. Awaldati ka arwamist, et tulewikus ehk on wõimalus temale pakkuda brigaadi ülema kohta. Eesti brigaadi ülema koha pääle oli weel teine kandidaat, nimelt kindluse staabi ülem kolonel-leitnant Kostandi, kes seks kaudselt soowi awaldas ja isegi Eesti keelt tahtis õppima hakata.

Et täpsemaid teateid wanemate ohwitseride-eestlaste kohta saada, komandeeriti büroo liige lipnik Tomingas 11. aprillil Petrogradi. Lipnik Tomingas pidi päästaabist teateid muretsema. Temale tehti ka ülesandeks kolonel Georgile T. E. S. büroo ja Eesti seltside liidu nimel pakkuda

1. Eesti kindlusrügemendi ülema kohta. Kolonel Georg asus tol ajal Petrogradis. Ka kindluse walitsus oli walmis tema kandidatuuri toetama. Pääle selle oli lipnik Tomingasel ülesandeks Petrogradi Eesti sõjawäelaste komiteed formeerimistöde seisukorra üle informeerida.

Tagasi jõudes teatas lipnik Tomingas, et kolonel Georg olla ära ütelnud põhjusel, et tema wahekord Dankowski rügemendiga pole weel lõpulikult selgitud ja enne ei tahtwat ta uut kohta wastu wõtta. 16. aprillil saatis büroo telegraafi teel weel ühe kutse, mille pääle 17. aprillil kolonel Georgi poolt kateooriline äraütlemine saadi. Wahapääl oli Petrogradi Eesti sõjawäe komiteesse ilmunud kolonel Tõnisson. Säääl oli temale ettepanek tehtud 2. Eesti kindlusrügemendi ülemaks hakata. Ta wõttis ettepaneku wastu. 16. aprillil saadi Petrogradist leitnant Kääriku allkirjaga telegramm, milles teatati, et kolonel Tõnisson on pakkumise wastu wõtnud ja *sõidab Tallinna*.

Wahapääl oli Tallinna kogunud üle 300 sõduri ja ligi paarkümmend ohwitseri, kes Eesti rügementi paigutamiseks kindluse staabi ülema nõusolekul olid kinni peetud. Sellele sõjawäelaste kogule oli waja anda sõjaline organisatsioon ja formeerimist alata. Et rügemendi ülemate kandidaatidest kedagi kohal polnud, arwas kindluse staabi ülem ajutiselt kuni kandidaatide kohale jõudmiseni formeerimist kellegi teise kätte anda. Juhusliselt wiibis Tallinnas puhkusel 10. Nowoingermanlandi rügemendist kolonel Pinding. Tallinna Eesti sõjawäelaste büroo ja seltskonna esitajad otsustasid ühisel nõupidamisel kolonel Pindingule lubada formeerimistöle asuda, tingimusel, et ta pääle rügemendi ülemaks walitud kandidaadi ametisse kinnitamist rügemendi wiimasele üle annaks. 10. aprillil määras kindluse staabi ülem kolonel Pindingi rügemendi formeerijaks. Kolonel Pindingi asub ka kohe tööle, saab kindluse staabist suurema summa rügemendi esialgsete formeerimiskulude katmiseks, jaotab sõdurid ja ohwitserid kompaniidesse, korraldab rügemendi staapi ja majandust. Rügemendi staap asub Weerenni tänawale, algkoolimajasse, kompaniid Düüna kasarmutesse. Kohale jõudsid ka juba üksikud wäikearwulised komandod, kes päästaabi mobilisatsiooni

osakonna korralduse põhjal wäeosadest wälja saadetud.

Kihutustöö Eesti rügementide wastu wõttis ikka suuremat hoogu. 2. kindlusrügemendi ülem kolonel Homjakow tegi oma rügemendis täitsa awalikult kihutustööd. Kui büroo liige Tomingas kolonel Pindingi ja teiste Eesti sõjawäelaste saatel 2. kindlusrügemendi kasarmutesse läks, et sääl, nagu kindralstaabi kapten Resnow soowitas, seisukorda selgitada, juhtusid nemad parajasti rügemendi miitingu pääle, kus kolonel Homjakow Eesti rügementide wastu üles kihutas. Pääle pikema seletuse büroo esitajate poolt muutus 2. kindlusrügemendi meeskond Eesti rügementide wastu leplikumaks. Meeskonnast seletati, et nendele olla mitmes kõnes räägitud, et eestlased tahawad kindlusrügemendid oma kätte wõtta, et siis pärast kindluse üle wõtta ja kõik wenelased, nii sõjawäelased kui ka erainimesed, Eestimaalt ära ajada wõi maha tappa. 1. kindlusrügemendis saadi kerge waewaga meeleolu muuta. Sääl aitas rügemendi ülem Aleksejew ise selleks kaasa ja rügemendi meeskond tunnistas eestlaste soowi õigeks. Nad olid isegi walmis teistesse rügementidesse üle minema, et eestlastele ruumi anda. Kuid niisugune häätahtlik wahekord kestis ainult päewa wõi kaks. Siis algas kolonel Homjakow kahekordse energiaga Eesti rügementide wastu kihutustööd. Abi otsis tema omale kohalikust tööliste ja soldatite saadikute nõukogust, kus tol ajal pääle kahe ehk kolme eestlase kõik muulased olid, kuid ennast kohaliku rahwa esituseks nimetasid. Iseäranis aitas eestiwastasele kihutustööle kaasa nõukogu liige Wene kooliõpetaja Potapow, kes hiljem kubermangu komissari Poska asjus tähtsat osa mängis.

Kohalikkude enamlaste häälekandjas „Kiires“ wõitles Anwelt Eesti rügemendi wastu, kuidas mõistis — walega, sõimuga, demagoogiaga.

Samal ajal sattus üks tööliste ja soldatite saadikute nõukogu liige, keegi madrus, kindluse staabi telegraafi jaamas päält nägema, kuidas mitmesse wäeossa terve rida telegramme staabi ülema allkirjaga saadeti. Telegrammides teatati staabi ülema poolt kinnipeetud sõdurite ja ohwitseride üle ja paluti nõusolekut nende ületoomiseks Eesti rügementidesse. Kindluse staabi ülemaal oli just enne seda olnud pikem seletus nõukogu täidesaatwa komiteega ja tema wahekord oli wiimasega kaunis teraw. Käesolew juhtumine aga

andis nõukogule uut materjaali staabi ülemaale kallaletungimiseks. Täidesaatew komitee tõstis staabi ülema wastu süüdistuse, et tema kõiksugu wäejooksikuid toetab ja neid Eesti rügementidesse mahutab. Asjast tehti suur sündmus. Selles nähti konterrewolutsiooni ettewalmistust, rewolutsiooni äraandmist, riiklist kuritegu jne. Nõukogus ja täidesaatwas komitees aeti Eesti rügementide wastaste poolt meeled ärewile. Täidesaatew komitee läks ägedaks ja nõudis kolonel-leitnant Kostandi kinniwõtmist, kuid et komiteel selleks wõim puudus, siis määrati kõige waljem uurimine, mis 4—5 päewa wälts. Ka Tallinna Eesti sõjawäelaste büroo esitajat kindluse staabis, lipnik Lagust, arwati kaassüüdlaseks. Kõige hoolikam ja üksikasjalisem juurdlus ei toonud aga kuriteo tundemärke awalikuks. Uurimiskomisjon pidi tunnistama, et staabi ülem täitsa seaduslistes piirides oli toimetanud ja et wäejooksikuid ei olnud. Olid ainult Tallinna puhkusele sõitnud sõdurid ja ohwitserid, kes seaduslikul alusel kinni peetud.

Tahes ehk tahtmata oli nõukogu sunnitud staabi ülema ja büroo teguwiisi õigeks tunnistama. Täidesaatew komitee katsus oma autoriteeti päästa ja saatis Tallinna Eesti sõjawäe büroole järgmiselise kirja:

„Palume bürood rügementidesse sissekirjutamiseks wastu wõtta ainult neid, kes weel pole sõjawäe teenistusse kutsutud. Kui aga nad sõjawäe teenistusse kutsutud ja wäeosadesse määratud, siis ainult nendest wäeosadest, kuhu nad olid määratud.“

Et tulewaste Eesti rügementide sõdurite pääle mitte halba warju heita ja rahwusliste rügementide wastastelt igasuguse pinna kihutustööks ära wõtta, otsustas Tallinna Eesti sõjawäe büroo oma koosolekul 13. aprillil (samal päewal, mil nõukogu liige telegraafi jaamas telegrammide ärasaatmist päält nägi), et edaspidi wõiwad ainult need rügementi wastu wõetud saada, kel seks oma ülemuse poolt wastaw ettekirjutus olemas. See otsus wiidi kindlasti ilma erandita läbi. Lubasaamine jäi iga üksiku enese hooleks. Büroo andis ärakirjad kirjawahetusest, mille põhjal luba wõis nõuda.

Kihutustöö Eesti rügementide wastu wõttis iga päewaga suuremat hoogu. Tallinna Eesti sõjawäelaste büroo oli sunnitud Tallinna tööliste ja soldatite saadikute nõukogule pikema seletuskirja andma, milles formeerimise ja asutamise kõik lühidalt kokku oli wõetud. Kirjas, mis

14. aprillil 1917 ära anti, oli 6. aprilli resolutsioon ette toodud ja ära näidatud, et rügementide formeerimise mõte polnud välja läinud kodanlistest ringkondadest, waid sõjawäelaste eneste seast, ja ta ainuke eesmärk on kodumaad kaitsta ähwardawa waenlase wastu.

Edasi kirjeldati, kuidas mõni omakaspüüdja katsuwat rahwuslisi wahekordi terawaks ajada, lootes enesele sellest kasu. Büroo hoiatab, et niisugused ässitused wõiwad halwaks muuta rahwuste wahekorra, mis kuni weriste kokkupõrgeteni wõib minna. Seepärast palub büroo nõukogu abi, et kõige waljemad abinõud tarwitusele wõetaks nende isikute wastu, kes meelega waleteateid laiali laotawad.

Selle kirja pääle ei tulnud kaua wastust.

Kõigist wastoludest hoolimata oli kindluse staabi ülem kolonel-leitnant Kostandi siiski arwamisel, et formeerimist wõib läbi suruda, olgugi et mõned kohalikud wenelastest ohwiterid rügementide wastu kihutustööd tegid ja Põhja wäerinna ülem kindral Russki kategooriliselt rügementide formeerimise wastu oli. Kolonel Kostandi arwas, et siis, kui rügementide formeerimisega juba algust tehtud ja need ohwiterid, kes rügementide wastu üles kihutasid, uutele ametikohtadele väljaspool kindluse piirkonda välja sõitnud, rauged ka waenuline meeoleolu nõukogus. Wägede ülemjuhataja staabi ülem kindral Aleksejew, sõjaminister Gutshkow ja tema abi kontradmiraal Kedrow ning laewastiku juhataja olid rügementide formeerimise poolt. Järjekult ei wõinud kindral Russki kaua kõigi tahtmistest wastu wõidelda.

Kaks asjaolu jättis aga kolonel Kostandi tähelepanemata, ja nendel oli suur mõju kogu meeoleolu pääle.

Esimeseks hindas kolonel Kostandi liig madalalt Anwolti ja enamlaste kihutustöö tähtsust Eesti rügementide wastu, teiseks jäi täitsa tähelepanemata wenelastest sõjawäelaste instinktiivne hirmutunne kättemaksu wastu oma pattude eest, mis nad kohalikkude elanikkude wastu teinud. Sellele seltsis weel Suur-Wene showinism.

Pääasjalikult oli Eesti rügementide wastases kihutustöös põhilauseks wäide, et kui eestlased püssid kätte saawad, ajawad nad wenelased maalt välja. Wenelastest sõjawäelased tundsid endid süüdi olewat kohaliku rahwa ees ja seepärast ei suutnud nad enesele ette kujutada, et eestlased ei saa püüdma kurja kätte tasuda.

Wenelane, kes kaugemalt siseriigist Eestimaaale saadetud, ei suutnud enesele ette kujutada, et meie maa oli osa Wene riigist. Ta waatas Eestimaa kui waenlase maa-ala pääle ja arwas enesele kõik wägivalle teod lubatud olewat. 1917 a. räägiti palju ühest juhtumisest, mis tabawalt kujutab wenelase arusaamist Wene riigist. Kahju oleks, kui see ainult anekdoot on. Jutustati, et Tallinna linna esitajad käinud Moskwas linnade liidu esitaja juures palumas, et see kaasa aitaks wagunid saada Tallinna jahu wedamiseks. Moskwa linnade liidu esitaja kohkunud ja arwanud, et see kuidagi wõimalik ei ole, sest „Rewel“ olla ju Saksamaal ja ega Wenemaa oma waenlasele wõi jahu saata.

Juba warem, tsaari ajal, oli Eestimaa üle külwatud wenelastega, kes maal mõisatesse ja küladesse ära mahutati. Juba siis tuli rüüstamisi, rööwimisi ja wargusi ette. Suuremalt jaolt jäid süüdlased karistamata. Põhjused olid seks järgmised: 1) sõjawõimud ei katsunud küllalt energiliselt rüüstamistest wastu wõidelda; 2) kohalikul rahwal oli keeleoskamatus pärast raske oma huwisid kaitsta ja kaebustega esineda, ja 3) oli olemas ülemjuhataja käsk, mis kõik sõjawäelaste karistuste täidesaatmise kuni sõja lõpuni edasi lükkas. Seetõttu korjas wäga palju kohtuallaseid wäeosadesse. Sõdurid arwasid, et sõjalõpul otsust enam ikkagi täide ei wiida, sest seks, et kõiki ära mahutada, oleks Wenemaa uusi wangimajasid pidanud ehitama. Enam jagu lootsid sõjalõpetamise puhul armuandmise pääle. Seetõttu langes moraalsus. Tehti uusi kuritegusid ülemjuhataja käsu arwel. Nende ridade autor teenis 1916 aastal merekindluse 4. suurtüki rügemendis kohtu asjaajajana. Aasta lõpul, kui ta oma ameti üle andis, tuli ilmsiks, et Saaremaal asuwas kahes sama rügemendi patareis ei olnud peaaegu ühtki sõdurit, pääle weltweebli ja mõne feierwärkeri, kes ei oleks kohtu poolt karistatud olnud. Selle wastu aga oli neid olemas, kel kaks wõi kolm kohtu poolt määratud karistust teostamist ootasid.

Pääle rewolutsiooni wõttis üldise korralageduse juures rööwimine ja riisumine weel suuremat hoogu. Leitnant Lagus kirjutab oma „Mälestustes Eesti sõjawäe organiseerimise algajast,“ et Massalski rügement pidi Ristilt kuni Kuresaareni jala minema. Terwe teeäärne ja selle ümbruskond rüüstati ja häwitati. Kõik mõisad, mis teeääres olid, jäid pääle rügemendi läbimineku rusuhunikutena maha. Lihula

alewis torgati elusaid pörsaid täägi otsa, lõhuti ja rööwiti, mis kätte juhtus. Wene-lased talitasid, nagu oleksid nad waenlase maal olnud. See rööwimine ja riisumine kaswas iga päewaga ning wahekord wene-lasest sõjawäelase ja maaelaniku wahel läks ikka terawamaks.

16. aprillil 1917 andis kindluse komandant päewakäsu Nr. 761, milles käseb 2. kindlusrügemendi kompaniid üle anda 1. kindluse rügemendile. Säälsamas teatab ta, et 2. kindlusrügementi võib arwata Tallinnas wiibiwaid eestlastest sõdurid ja ohwitsere, kes seljataguse tagawarawäe osade teenistuses seisawad, ja sellest nende ülemustele teatada. Tegewas wäes teeniwate sõjawäelaste kohta tuleb ette kirjutatud korras wäeosade ja kõrgema ülema nõusolekut küsida. Selle päewakäsu põhjal oli kindluse komandandi ja kolonel Homjakowi wahel seletus, ja järgmisel päewal ilmus päewakäsk, et kolonel Homjakow on ametist tagandatud ning peab rügemendi kolonel Pindingule üle andma. Hiljem wõeti see käsk tagasi.

17. aprillil jõudis Tallinna Baltimere laewastiku juhataja staabi juures asuwa kuiwamaa wägede juhataja staabi ülem kindralstaabi kolonel *Krusenstjern*. Tema teatas, et kindluse rügementide formeerimisest tuleb lõpulikult loobuda. Küsimuse alla wõiwat tulla ainult liinirügemendid. Tema sõitnud Tallinna, et siin sõjawäelaste esitajatega ja kindluse walitsusega nõu pidada edaspidiste formeerimise wõimaluste üle. Tallinnas wiibisid ka Petrogradi Eesti sõjawäelaste keskkomitee esitajad Lüdigi, Schneider ja Wildenau, kes nõupidamisest osa wõtsid. Kindluse staabi poolt olid nõupidamistel staabi ülem kindralstaabi kolonel-leitnant Kostandi ja sama staabi operatiiv-osakonna juhataja kindralstaabi kaptan Resunow. Tallinna büroo wõttis nõupidamisest osa täies koosseisus. Nõupidamine kestis 17. ja 18. aprillil 1917 Tallinna tütarlaste kommerts-kooli õpetajate toas. Nõupidamiste resultaat wõeti kokku 5 punkti, mis soowiawaldusena laewastiku juhataja kaudu wägede ülemjuhatajale ja sõjaministrile pidi edasi antama.

Esimene punkt sisaldas lühikest Eesti rügementide formeerimise wäajaduse motiwatsiooni.

Teine — soowi, et Eesti rügemendid laewastiku juhataja käsutusse jääksid ja selle piirkonnas opereeriks.

Kolmas — andmeid Eesti wäeosade suuruse kohta: kaks kolmepataljonilist

liinirügementi 1916 a. koosseisu järele, üks insenerikompanii ja kaks üksikut eskadroni.

Neljas — soowi, et Eesti wäeosade formeerimine jääks laewastiku juhataja hoole alla.

Wiies — formeerimise koht: kindluse raioon, sest siin on kõige kergem formeeritawale wäeosale seltskonna abi saada.

Wäeülemate soowitusel jäi nõupidamisel lahtiseks wäeosadele alluwuse ja üldise organisatsiooni küsimus. Arwati paremaks enne kawa kinnitus ära oodata ja siis weel ühe jalgwäe rügemendi ning eraldi brigaadi, ehk kui võimalik — diwiisi loomiseks luba saada.

Wahepääl oli Tallinna tööliste ja soldatite nõukogu uuesti wäljastpoolt abi otsinud. Nõukogu oli sõjaministri ja Petrogradi nõukogu poole pööranud nõudmisega, et Eesti rügementide formeerimine lõpetataks, sest see ajada rahwaste wahekorra terawaks.

21. aprillil sai Tallinna Eesti sõjawäelaste büroo kindluse staabist teate, et kindralstaabi korraldusel on eshelonide saatmine seisma pandud.

Mitte ainult eestlastel ei olnud soow oma rahwuslisi wägesid asutada. Samad püüded olid ka teistel wähemusrahwastel: ukrainlastel, poolakatel, leedulastel, muhameedi usku rahwastel jne. Eestlastel tärkas rahwusliste rügementide asutamise mõte ainuüksi, et kodumaad sõjatallermaaks saamast keelata. Samuti oli lugu ka teiste wähemusrahwaste juures: ükski neist ei uskunud enam Suur-Wene sõjawäe wõitluswõimesse. See oli kuulsa „Prikas nr. 1-ga“ põhjalikult häwitatud. Kõik wähemusrahwad lootsid, et oma rahwa pojad oma kodukolde läwel waenlase wastu saawad wõitlema ja maad sõjakoleduste eest kaitsma. Iseäranis kategooriliselt nõudsid endile rahwuslist wäge ukrainlased.

Petrogradis, kus kõik need küsimused otsustatud pidid saama, kaswas wähemusrahwaste wastane meeoleolu. Tulid hääled kuuldawale, et rahwusliste rügementide asutamisega Suur-Wene sõjawägi lõhutakse ja seepärast ei wõi lubada igale wähemusrahwale oma sõjawäge.

20. aprillil 1917 otsustas sõjawäelaste täidesaatew komitee Petrogradi tööliste ja soldatite saadikute nõukogu juures iga rahwa enesemääramise õigust põhimõttelikult tunnistada. Rahwusliste wäeosade formeerimist otsustati aga mittesoowitawaks tunnistada, sest see lõhkuwat Wene sõjawäge, iseäranis aga Petrogradi rewolutsioo-

nilisi pataljoone. Olemasolevate rahvusliste väeosade täiendamine aga tunnistati võimalikuks.

Sama komitee pööras sõjaministri poole ja nõudis selle otsuse põhjal rahvuslistesse väeosadesse eshelonide saatmise lõpetada. Sõjaminister tegi ka kohe sellekohase korralduse.

Petrogradi Eesti sõjawäelaste keskkomitee oli pikemat aega nende nimekirjade kokkuseadmisega ametis, kes Petrogradi tagawarawäe rügementidest soovisid Tallinna Eesti rügementidesse teenima minna. Saatmine wiibis, sest sõdurid polnud veel kõik riidewarustust kätte saanud. Kui keskkomitee Petrogradi tööliste ja soldatite nõukogu otsusest teada sai, kutsuti kohe ohwitserid kokku, nõuti sõdurid tagawarawäe rügementidest välja ja jaotati marsikompaniidesse. Kokku oli sõdureid ligi 1800 meest. Nad jaotati nelja kompaniisse. Iga kompanii pääle pandi üks ohwitser, kes väljasõiduks korraldasid.

Täidesaatwa komitee otsus oli juba jõusse astunud ja Petrogradist ei saanud enam eshelone ära saata. Keskkomitee poolt korraldatud pataljonile Petrogradi sõjawäe ringkonna staap ärasõitmiseks takistus ei teinud. Pataljon marssis jala Krasnoje Seloosse, kuhu rong oli välja tellitud. Krasnoje Seloos istuti takistamata rongile ja sõideti Tallinna, kuhu 21/22 aprilli öösel jõuti.

Petrogradist kohale jõudnud esheloniga tuli kohe sekeldusi ette. Kõigepäält ei olnud sõdurid wastuwõtmisega rahul. Nad olid oodanud pidulikku wastuwõtmist ja suurt rongikäiku. Tallinna Eesti sõjawäelaste büroo, arwesse wõttes terawat meeolu Tallinnas, ei tahtnud aga üleliigselt Eesti rügementide wastaseid ärritada, waid katsus jõude waikselt koguda. Teiseks tuli eshelon Tallinna arwamisega, et tema on 1. Eesti kindlusrügemendi esimene pataljon ja on teistega wõrreldes eesõigustatud, sest ta on rewolutsioonilisest Petrogradi garnisonist pärit ja seepärast peab kõik tema tahtmised arwustamata täidetama. 22. aprilli hommikul ilmusid Tallinna Eesti sõjawäelaste büroosse nimetatud esheloni esitajad ja andsid järgmise märgukirja ära:

„Teatame, et Petrogradi sõjawäe ringkonna staabi ja Eesti väeosade korraldamise keskkomitee poolt saadetud Tallinna 1. Eesti kindlusrügemendi 1. pataljon kohale on jõudnud ja temale määratud ruumidesse asunud, milles aga teie poolt saadetud sõjameeste komando ees on.

Et see aga sõjawäelaste ühiselu korraga mitte kokku ei käi, palume neid tänasõhtuks kella 5 teistesse ruumidesse paigutada.

1. pataljoni kompaniide komanderid.“
(Järgneb). K. Rotschild.

Lemsalu lahing.

20. juunil 1919.

On möödunud wiis aastat Landeswehri sõjast. Noore riigi saamisajajärgu sündmuste rägastikus tundub juba, et tõsine ja kaaluw ajalooline moment — Landeswehri sõda — on taandunud kauge minewiku hõlma, tema walud, waewad, rõõmud ja tähtsus tumenend.

Käesolew kirjutus tahab ühe episoodiga wärskendada selle tähtsa Eesti iseseiswuse alusmüüri kiwi mälestust.

Kogu Eesti kaitsewägi oli 1919 aastal seotud riigi idapiiril raskete wõitlustega suure enamlise Wenemaa vastu. Sel silmapilgul arwas Balti aadel paraja juhuse olewat käsi välja sirutada wõimu järele Eestis ja kägistada noore riigi iseseiswuse ning wabaduse.

Rewolutsioonist purustatud Saksa 8. armee osad olid peatama jäänud Liibawi ümbrusse. „Vaterland“, kus rewolutsioon ja nälg walitsesid, ei pakkunud sinna tagasi kippumiseks kuigi suurt meelitawust. Leidusid juhid, kel korda läks Saksa sõdurid hellitada lootusega, rajada enesetele Balti Maarjamaal uued kodud. Seda meeolu oskasid õieti hinnata ja kasutada Balti mõisnikud, kes enamliste dekreetide põhjal oma mõisatest olid välja kangutud ning Wene riigi waremotel tärpanud rajariikide konstitutsioonide põhjal ähwardusid neist sootu ilma jääda.

8. armeest moodustatud raudse brigadiga ühinesid Balti sakslaste kompaniid parun Manteuffeli juhatusel, Wene walged wäed würost Lieveniga eesotsas ja mõned

Läti kompaniid. Ülemjutajaks oli Saksa kindral von der Goltz.

Uus wastane oli oma suurema meeste-arwu ja parema varustuse poolest meie noorele kaitseväele märksa kardetavam kui enamlased. Ka wastane ei hinnanud meie jõudu kuigi tõsiselt, nimetades Eesti kaitseväge „paljasjalgseks salgaks“ ja lootes mõne päewaga üle Walga, Wiljandi ja Tartu Tallinna jõuda.

Liitriikide päälekäimisel tehtud waherahu lõppes 19. juunil kell 8 hommikul. Kuid sakslased olid waherahu tingimisi ignoreerides tema kestwusel juba Riias Widrischi mõisani jõudnud ning tungisid mõni tund enne waherahu lõppemist meie walwetõkkele nimetud mõisas kallale. Esimene kokkupõrge nõudis meie poolt ohwiteks Lemsalu komandandi Läti leitnandi Gelbe ja wiis Lemsalu kooliõpilast.

9. rügemendi 80-meheline maakuulajate meeskond junkur Reinholdi juhatusel pani siin wisalt wastu, taandudes alles siis järkjärgult, 20. juuni hommikuks Avasch — ldseli joonele, kui wastane end kahurtulele toetas. Wastasel olid kaotused. Wanküla ees asusid kaewikutes Riia-Lemsalu teel 5. kompanii kaks rühma, kellega wiimaks maakuulajad ühinesid. Lahingusse tõmmatud Saksa pataljoni ja kahurväe ees pidi taanduma Wanküla meeskond. Täie hooga pääle tungiw wastane surus ka 5. kompanii teise poole, mis pahemal tiiwal Bulleni kaewikutes asus, kõrwale ja wabastas seega endale tee Lemsallu ning edasi kogu meie rinde selja taha.

Meie patarei oli sunnitud seisukohta tahapoole tõmbama. Lõppes side kompaniide wahel. Waenlase eelsalgad ilmusid Baldaschi talusse. Kuni warude kohalejõudmiseni panid siin wastu kümme-kond sõdurit pataljoni ülema ja junkur Reinholdi juhatusel. Kõrwale surutud 5. kompanii ei saanud abi pakkuda, sest sakslastel oli wõimaldud warjatud edasilükumine järwe kõrge kalda ja rukkipooldude kaitseks.

Waru kompanii lähenes waenlase aeroplaanilt lastawa kuulipilduja tule all, paiskus ida poole Riia teed orgu ahelikku ja ta tormas säält suure hooga Baldaschi talu ette pääletungimise jatkamiseks kogunenud wastase pataljoni parema tiiwa pääle. Julge ja äge tormijooks oli waenlasele täiesti ootamatu, löi read segi ja sundis ta korratult taganedes rukkis warju otsima. Hoop tuli ootamatult ja seepärast olid tema tagajärjed üllatawad.

Waenlane oli moraalselt täiesti löödud — kogu järgnew operatsioon kuni Riia wärawateni kujunes ainult taganemise kaitsemiseks.

Sõjasaagiks saime 8 kuulipildujat, 100 püssi ja rohkesti padrunid.

Waenlasel jäi wõitluse wäljale hulk surnuid, kuna haawatud ja osa surnuid tema kaasa wiis. Muude hulgas tunti dokumentide järele ära — pataljoni ülem päälük Blanckenburg ja üks parun Wolff.

Meie kaotused: haawatud 1 ohwiter ja 23 sõdurit ning surma saanud — junkur Friedrich Reinhold ja reamees Otto Kirkmann. Walusana tundus rügemendile noore junkru Reinholdi kaotus.

Tema tegutses wabaduse sõja esimestest päiwist saadik Läti piiril enamlaste wastu, esinedes julge ja aruka partisaanide salga juhina. Landeswehriiga astus tema Lemsalu lahingu eelpäewal Widrischi ees esimesena wõitluse. Baldaschi talu juures kriitilisel momendil, kus meie saatus täielikult kaalul oli, tõmbas tema mõne oma seltsilise kaasabil Landeswehri edasitungimisele piiri. Osawa kütina uinutas tema rewolwri kuulidega kolm sakslast, kuid neljanda kuul tõi noorele kangelasele surma.

Sakslaste kolonn major Fletscheri juhatusel koosnes ühest pataljonist, ühest eskadronist ja ühest patareist. Tema liikus Riia—Lemsalu teed mööda. Ülesandeks oli tal murda läbi Wolmari, Roopi ja Riia—Pihkwa kiwitee ümbruses asuwate Eesti pääjõudude parema tiiwa nõrgast kaitsest meriranna ja Lemsalu wahel, ja rindele kaugele seljataha tungides halwata Eesti wäe wõitluswõimet. Marshruudis oli märgitud sügaw haaramine, kus isegi Wiljandi ja Tartu esinesid.

Merirannal ja Lemsalu ümbruses opereeriw 9. rügement asetis järgmiselt: 1. pataljoni 4 kompaniid numbrit järjekorras mere äärest pääle endistes Wene kaewikutes — Toode—Mustkala—Dreimanni—Undriku — Tukkuri joonel, 2. pataljoni — 5. komp. Riia teel Bulleni talu juures kaewikutes, 8. kompanii paremal pool üle järwede Steepneeki ja Jawneeki joonel, 7. kompanii pahemal pool — Strasde ja Buke juures, 6. kompanii ja osa jala maakuulajaid Lemsalus waruks ning kahest kolmetollisest kahurist koosnew patarei Mutseneeki talu juures.

Lemsalu lahingu piirkonnas asus 20. juunil ainult teine pataljon ühes jala maakuulajate meeskonnaga. Lahingust wõtsid tegelikult osa 5. ja 6. kompanii ning maakuulajad. Nõrga ühenduse tõttu polnud wõi-

Wabadusristi kawalerid.

Sanitäär-major Anton Stamm.
Wabaduse Risti I liigi 3. järgu kawaler.

Anton Stamm sündis Tartus 1884. aastal ülikooli ametniku pojana. Lõpetas Tartu gümnaasiumi 1905 a., õppis Königsbergi ja Tartu ülikoolides, omandas arsti diploomi 1913 a. 1908—1913 a. wolontäär-assistent Tartu ülikooli hospitaal-haawakliinikus; 1911—1912 a. assistendiks ülikooli operatiiv-kirurgia ja topograafilise anatoomia kabinetis; 1913—1914 a. assistendiks rahwuswahelises sanatooriumis Davos-Dorfis Schweitsis; 1914—1915 a. Wene 11. wäljalaatsareti haawajaoskonna juhataja; 1915—1918 a. 114. jalgwäe diwiisi sidumispunkti kirurgiline juhataja; 1918—1919 a. Tartu linna haigemaja haawajaoskonnas assistendiks; 1919—1921 a. 1. Tartu sõjawäe haigemaja haawajaoskonna juhataja; 1921 aasta esimesel poolel Tartu ülikooli hospitaal-haawakliiniku juure komandeeritud; mai kuust 1921 kuni siiani Tallinna sõjawäe haigemaja haawaosakonna juhataja.

Kapten Jaan Maide.
Wabaduse Risti II liigi 3. järgu kawaler.

Jaan Maide sündis 30. mail 1896. Pärit Pärnu maakonnast, Wana-Kariste wallast. Üldise hariduse saanud Pärnu linnakoolis ja Riia politehnikumi kursustel, sõjawäelise — 4. Kiiewi lipnikkude koolis, Wabariigi ohwitseride kursustel ja kindralstaabi kursustel.

1915. a. augustis kutsuti J. Maide sõjawäe teenistusse. 1916 a. märtsis määrati tema 4. Kiiewi lipnikkude kooli, mille 1916 a. juulis lõpetas. Pärast kooli lõpetamist määrati teenistusse 168. tagawara rügementi. 1917 a. weebruaris wiidi üle Läti kütirügementi, kus kuni sakslaste tulekuni, 1918 a. weebruarini, teenis.

Wabaduse sõjast wõttis osa 1918 a. nowembrist kuni sõja lõpuni 6. rügemendi 1. kompanii ülemana. 1920 a. weebruaris ülendatud kiiduwäärt teenistuse eest alam-kapteniks. 1921 a. 12. sept. astus Kindralstaabi kursustele, mille 1923 a. mais lõpetas. 1923 a. weebruaris ülendatud kapteniks.

15. märtsist 1924 a. teenib Ranna-, õhu- ja sisekaitse staabis operatiiv adjutantina.

malust teisi osasid, kes kaugel ja oma seisukohtel kinni, kiirelt arenewasse lahingusse tõmmata. Side abinõuks oli ainult telefon, mida aga väljasõjas võimatu kiirelt nõuete kohaselt ümber korraldada. Ratsanikud puudusid. Kibedamal lahingu ajal pidid rügemendi ja pataljoni ülemad ise oma ainukestel ratsahobustel ühenduste loomiseks samme astuma. Ühenduse puudusel ei saanud 8. kompanii, kes kaugel waenlase seljataga seisis, kasutada oma eesõigustatud seisukohta korratult taganewa waenlase seljataguse sulgumiseks. Samuti tegewusetuks jäid edaspidises lahingukäigus 5. ja 7. kompanii teisel tiiwal. Eriti andeksandmatu oli see waenlase külje all seiswa 5. kompanii suhtes.

Esimesel silmapilgul ei paistnud Lemsalu lahingul kuigi suurt tähtsust olevat. Olid ju mõlema waenuliku poole pääjõud koondunud Roopi ja Riia—Pihkwa piirkondadesse. Nagu pärast selgus, oli Lemsalu sihile waenlase kawatsustes siiski kaunis tähtis koht määratud. Kui tema poolt säääl wõrdlemisi wäiksemad jõud liikuma pandi, siis oli see tingitud asjaolust, et tema meie jõude ainult 40-meheliseks salgaks pidas. Enne operatsiooni aga oli juba otsustatud, et kui Lemsalus peaksid suuremad meie jõud

awalikuks tulema, siis selles sihis pääjõude liikuma panna ja nendega Wõnnule selja taha minna. Kerge wõit meie luurajate salga üle Widrischi juures kinnitas eksiarwamist. Selle wõidu jooastuses unustati kõik etteawaatusabinõud ja mindi uisa edasitormates katastroofile wastu.

Lemsalu lahing kujunes saatuslikuks ja otsustawaks tervele landeswehri awantüürile. 9. rügemendi wõit säääl ja kiire edasitungimine ähwardasid sakslastel taganemisteid eriti Roopi alt ja hiljem Hinzenbergi juures terwel Eesti wägede wastu opereeriwal von der Goltzi wäel.

Sakslaste sunnitud ummisjalu taganemine tingis meie naabritel, kes pääsihtidel asusid — 6., 3., 1. ja Partisaanide rügementidel ning soomusrongidel — wõidu hõlpsasti ja wäheste kaotustega. Teisest küljest oleks lahingu kaotamine wõinud meile wäga raske seisukorra kaasa tuua.

Lemsalu suurim tähtsus seisab aga selles, et see oli aastasadade järele jälle esimene eestlaste wõit nende orjastajate sakslaste üle. Seepärast oli moraalne mõju kuiwõrd ülendaw meile, sedawõrd halwem ja häwitawam wastasele. Järsku meeoleu langemist oma wäes Lemsalu lahingu järele peab von der Goltz kogu landeswehri operatsiooni ebaõnnestamise pääpõhjuseks.

M. T.

Salaluure wastu wõitlemine.

(Lõpp).

Kõik need etteawaatuse abinõud, mis eelpool rahuaja kohta tähendasime, on makswad ka sõjaajal, kuid neid tuleb sõjaolude kohaselt laiendada ja kõwendada. Kõik, mille teadmine wastasele sõjaliselt, poliitiliselt ja majandusliselt kasu wõib tuua, olgu sõjaajal sellekohaste määruste kaudu awalikkuse ette toomast keelatud. Seltskonnale tuleb seda selgitada ajakirjanduses ja teda moraalselt kohustada kaasabi andma salaluure wastu wõitlejatele; kuid ühtlasi ka hoiatada mitte edasi rääkida seda, mis kuidagi teada on riigi sõjalisest, majanduslisest ja poliitilisest olukorrast.

Kuna waenlase salaluure oma ühendust sõjaajal suuremalt jaolt erapooletute riikide kaudu peab, tuleb wiimaste piiiril kõige waljum kontroll makswa panna. Sama hästi wõib wastane meile sõbralikkude

riikide kaudu oma tegewust ajada. Ka siin tuleb kontroll sisse seada. Üldse on tarwis, et kõigi eest, nõnda palju kui olud seda wähegi lubawad, wõimalikult rohkem oleks warjatud, sest silmad ja kõrwad on igalpool. Seltskond peab arusaamisele jõudma, et igas asjas maksku wõimalikult täieline saladus.

Ja kui juba saladuse pidamist seltskonna käest nõutakse, siis peab see nõudmine piinlikult wali olema kõigi riigiteenijate, iseäranis aga sõjawäelaste kohta.

Sõjawäelastelt tuleb nõuda, et nad sõjasse puutuwate küsimuste üle kõrwaliste isikutega ei räägiks, ja et nad oma erakirjawahetuses sõjasse puutuwate asjade üle ei kirjutaks. Sõjawäelastele tuleb selgeks teha, et igasugune lobisemine mõnikord suuremat kahju wõib tuua, kui waenlase mitme patarei tuli.

Et wastase salaluure agentide tööd raskendada, on tarwis sõjawäelastel, kui nad oma öökorteritest lahkuvad, kõik häwitada ja ära korjata, mis kuidagi juhatust wõiks anda selle kohta, missugused osad säääl asusid.

Sõjawäe wormiriite küljest tulewad niisugused wälisundemärgid ära kaotada, mille kaudu waenlase salaagentidel kerge on ära tunda, missugusse wäeossa mehed kuuluvad.

Ajakirjanduse ja era kirjawahetuse kontrollimiseks tuleb sisse seada wali tseensuur, et säääl midagi läbi ei pääseks, mis waenlase salaluure tööd kergendab. Kirjatsensuur ja trükikontroll töötab sellekohaste määruste ja juhtnõride põhjal, mis juba rahuajal selleks aegsasti olgu kokku seatud, et sõja lahtiminekul nimetud asutused momentaalselt oma tööd wõiksid alata. Samuti olgu ka ette walmistud ja ära määratud nende asutuste juhtiw personaal, ja ette nähtud, kust tööjõud wõetakse.

Üldse peawad kõik kitsendawad määrused ja selgitamised, mida sõja korral tarwis awaldata ja maksma panna, juba rahuajal sellekohaselt olema wälja töötatud ja ette walmistatud, sest sõja algusel ei tohi mingisugust wiivitust nende läbiwiimises ja maksmapanemises olla. Muidu wõib riigikaitse selle läbi palju kahju saada.

Kohalikkude garnisonide ülematele olgu teada antud sõja lahtiminekumomendiks kõik wähegi kahtlased isikud, et neid kohe walwe alla wõtta, sest wäga suurt kahju wägedele ja riigile wõiwad tuua just kohalikud salaagendid. Waenlase wägede sisetulekul annawad nad temale kõige üle juhatust. Nende näpunäidete järele wangistakse ja surmatakse kohalikke elanikke ning pannakse linnadele ja kogukondadele maksud pääle.

Kui Saksa sõjawägi 1870 a. Reimsi sisse tuli, kutsus selle juhataja kohaliku linnapää enese juure, et linnale, arwesse wõttes tema maksuwõimet, maksu pääle panna. Maksu suuruse määramine oli antud salaluure juhi Sernitzky otsustada. Kui linnapää Sernitzkyga maksu alandamise üle läbi rääkides tõendas, et määratud summa linnal üle jõu käib, ütles see: „Herra linnapää, palun terawamalt minu otsa waadata! Kas Teie mind mitte ei tunne? Kuus wiimast aastat elasin mina Reimsis ja pidasin teie auwäärt lubaga N. tänawal komisjoni kontorit. Ma usun, et minul wäga hästi teada on, palju linnatasuda suudab.“

Linnapääle tuli see täiesti ootamata, ja tal ei jäänud muud üle kui waikida ja kõigi tingimistega nõus olla.

Kohe sõja algusest pääle tulewad kõik waenulise riigi alamad kõwa walwe alla wõtta. Juba sõja eel käiwatel päewadel tuleb selle järele walwata, et ükski neist minema ei pääseks, sest paljud nendest asusid riigipinnale selleks, et koguda teateid riigikaitse kohta ja omandada mitte-seaduslikul teel tema saladusi, et neid oma walitsusele raha eest edasi toimetada.

Sõjategewuse piirkonnas tulewad registreerida kõik kohalikud elanikud ja sisse seada järelwalwe nende üle. Kahtlased isikud tulewad wälja saata. Kohalik administratsioon ja omawalitsus tulewad luua ustawatest isikutest, kelle kohta nende riiklise truuduse suhtes kahtlust ei ole. Linnades ja alewites on tarwis sisse seada elanikkude wastutus, kui nende seas waenlase spioon ilmsiks tuleb.

Frondil asuwalt sõjawäelt tuleb nõuda kõige waljumat walweteenistust, et ükski isik tähelepanematult walwetõketest läbi ei pääseks. Kuid ka see abinõu aitab wähe, sest sõjawäe juures on alati palju kõrwalisi isikuid, nagu küüdimehi, teede ja kindlustuste chitajad, punase ristii liikmed j. n. e. Nende hulgas wõib spioon alati wastawa warjupaiga leida. Seepärast peab sõdur iga kõrwalise isiku wastu äärmiselt ettewaatlik olema.

Ka tuleb sõduril meeles pidada, et awalikud naisterahwad, samuti ka kerjajad, sagedasti spiooni osa mängiwad.

Spioonid tegutsewad wäga ettewaatlikult, seepärast on raske neid üles leida. Sagedasti wõib neid just sellest ära tunda, et nad wäga wiisakad on ja täpikäält ülemuste määrusi täita püüawad, kuid sääljures on neil püüdmise kõike näha ja teada saada. Igalepoole, kus iial midagi kuulda ja näha wõib, tahawad nemad ligi pääseda. Mõnikord wõib spioone ka sellest ära tunda, et nendel raha käes on ohtralt tarwitamiseks. Kui wähegi kahtlust, tulewad niisugused isikud kinni pidada ja wõimude kätte toimetada.

Mõned soowitawad spiooni tabamiseks järgmist wõtet. Kui on märgata eellinil kahtlast isikut liikumas, tuleb ta kohe kinni wõtta, salaluures süüdistada ja maha lasta ähwardada. Kui isik on spioon, lööb ta kokkuma, ja et ennast päästa, räägib kõik üles, mis ta waenlase kawatsusest teab.

Seda wõtet on minewiku sõdades õige palju tarwitatud. Pääle Saksa-Prantsuse sõda tõendas Prantsuse spioon Andres

Krusen kohtuprotsessis järgmist: „R. külas wõtsid mind sakslased kinni. Minu seljast wõeti riided ja jäeti mind pool alasti. Järgmisel päewal kuulas mind kindral üle. Teda huwitas Metz'i kindluse olukord ja kui palju säääl wäge asub. Mina rääkisin temale ühte ja teist, mis aga pähe tuli, ja kinnitasin, et sõjawäe kohta minul igasugune ligem arusaamine puudub, sest et ma sõjawäes pole iialgi teeninud. Metz'i kindlusest ärapõgenemise põhjuseks tõin mina selle asjaolu, et sattusin sinna küüdimehena ja nüüd tahan oma perekonna juure tagasi minna. Pärast ülekuulamist wiidi mind wälja ühe suure puu alla, seoti mulle nõör kaela ümber ja walmistati ülespoomiseks. Ma kordasin seda, mis enne olin tunnistanud, ja kinnitasin, et rohkem midagi ei tea. Seepääle wabastati mind ja lubati omakste juure minna.“

Wõimsaks abinõuks waenlase salaagentide tabamiseks jääwad sõjaajal, samuti kui rahuajalgi, kaitseagendid. Rahuajal organiseeritud kaitseluure aparaat täieneb mobilisatsiooni korral selleks ettenähtud kawa järele ja töötab energiliselt edasi, kasutades oma rahuaegseid kogemusi selleks, et sõjaalgul kohe üles leida waenlase spioonid ja salaagendid ning nad kahjutuks teha. Suured ja rasked on need ülesanded, mis kaitseluure pääle sõjaajal pannakse, ja ainult seltskonna agaral kaasaitamisel on kaitseluurel wõimalik isamaad waenlase spioonide purustawa töö eest kaitsta.

Waenlase kasuks töötawate salaagentide ja spioonide karistusabinõud sõja ajal on ette nähtud iga riigi sellekohastes seadustes. Neid agente nuheldakse peaaegu kõigis riikides surmaga. Nuhtlus on kõigile spioonideie ühesugune, jättes seejuures arwesse wõtmata nende tegewuse kahju suurust. Seesugune karm karistamise wiis on sellepärast ette nähtud, et käesolewat spiooni täiesti kahjutaks teha ja teiste pääle kohutawalt mõjuda. Arwatakse, et surmanuhtlus seks ainuke abinõu on, sest wangistamine sõjakestwuse ajaks ei mõjuks nii kohutawalt. Pikemalt seesuguse karmi nuhtluse otstarbekohasuse üle rääkisime juba, kui waatasime salaluuret juriidilisest küljest. Ja kuigi awalik arwamine wahet teeb mehe wahel, kes isamaa armastuse ja kohusetunde pärast salaagendina töötab, ja mehe wahel, kes rahatasu ehk mõne muu ahnuse pärast wäljas on spioneerimas, kuid sõjakohus, nagu meile ilmasõja kogemused näitasid, ei teinud

harilikult selles wahet, waid luges mõlemad spioonid riigile kardetawaks, minnes seisukohast wälja, mida näitawad meile Saksa riigimehe Zimmermanni sõnad, kes ilmasõja ajal Inglise naisagendi Edit Cavelli surmamise puhul järgmist ütles: „Kuigi tema tegewuse motiivid halwad ei olnud, sest tema talitas nii oma isamaa armastuse pärast, pidi siiski sõjakohus ta surma mõistma, sest sõjas peab igaüks meist isamaa armastust enda werega tasuma. Meie peame aga oma waenlaste tegewusele piiri panema, hoolimata sellest, misugused on tegutsemise motiivid.“

Samuti, kui salaluure edu, põhjeneb ka kaitseluure edu pääasjalikult sellekohasel kawakindlalt loodud ja hästi ette walmistatud organisatsioonil.

Kaitseluure organisatsiooni tuleb juhtida samast keskasutusest, mis salaluuret juhatab. Kaitseluure ligidane ühendus salaluurega nõuab nende kahe organisatsiooni koostöötamist. Wahel wõiwad just salaluure agendid häid kaitseluuresse puutuwaid teateid tuua, samuti wõiwad jälle kaitseluure agendid oma ülesannete täitmisel waenlase üle teateid koguda.

On ka juhtumisi, kus olude tõttu kaitse ülesanded tuleb aktiivse salaluure agendi pääle panna ehk jälle wastupidi.

Ühine juhtiw keskasutus wõib nende mõlemate tegewuse tagajärgi koos kasulikult tarwitada. Oleks kokkuhoidmine töäjoududes, jääksid tegemata nii mõnedki otstarbeta sammud, ja mis pääasi, ei tuleks asjata ja kahjulikke sekeldusi salaluure ja kaitseluure agentide wahel.

Kaitseluure agentide ülesannetel puudub enamalt jaolt puhtoperatiivne iseloom, seepärast wõib siin enam kui salaluures kaitsepolitseid kasutada, milleks aga teda kõigekülgselt ette tuleb walmistada. Samuti nagu salaluure wõrgu loomine ja ettewalmistamine, käib ka kaitseluure loomine kindralstaabi ülesannete hulka. Kaitseluure aparaat peab nii olema ette walmistatud, et tema suudab kõigi wastase salaluure harudega wõidelda, s o. sõjalise, majanduslise, poliitilise ja diplomaatilise salaluurega.

Kaitseluure organisatsioon peab katma terwet riigi territooriumi. Seks jaotatakse riik ringkondadeks. Ringkonna kaitseluure tegewust juhib ringkonna kaitseluure juhatuse, kes allub kaitseluure keskjuhatusele ja töötab tema poolt saadud juhtnõõride järele. Ringkonnad ei ole mitte ühesuurused, waid nende suurus oleneb nende tähtsusest waenlase salaluure suhtes. Sest

mida tähtsam ja tarwilikum maa-ala waenlase salaluurele, seda wäiksemad on kaitseluure ringkonna piirid. Iseäranis maksawad need nõuded piiriäärsete maa-alade kohta, weel rohkem aga kardetawa naabri piiril.

Kaitseluure ringkonnad jagunewad omalt poolt kaitseluure raioonideks. Raiooni kaitseluure juhatus töötab ringkonna kaitsepoolt antud juhtnõõride järele. Raioonid

wõiwad tarwiduse korral edasi jaguneda piirkondadeks jne.

Kaitseluure wõrk olgu seda tihedam, mida hädaohtlikum on piirkond. Sõjakorral, mil walwe kõwem peab olema, tihe-
neb ja suureneb ka kaitseluure wõrk. Kaitseluure üleminek rahuaegsest seisukorrast sõjaaegsesse peab täpikäält olema ette nähtud sellekohases mobilisatsiooni kawas.

J. J.

Sideteenistus Saksa sõjawäes.

(Lõpp).

B. Side-osade tarwifamine ja sidepidamise üldised reeglid.

Üldiseks reegliks on, et armee staapide allapoole sidet alluwate osadega peawad otsima ja looma wanemad juhatused orgaanid. Selle pääle waatamata peab aga alam orgaan tegema omalt poolt siiski kõik, et seda hõlbustada.

Side ühewääriliste staapide wahel korraldakse ja peetakse wasakult paremale. See ei wabasta aga siiski sidet otsimast kohe ka wasakule. Kunagi ei tohi lootma jääda, et side korraldab naaber.

Side jalgwäe ja teda toetawa kahurwäe wahel korraldab ja hoiab kahurwägi. Jalgwägi peab otsima sidet kahurwäega, kui tee on korraldamata ja katkestatud.

Samadel alustel toimetawad sidepidamist jalgwäe juhtidega ka jalgwäe rasked relwad: kuulipildujate, miinipildujate ja teised meeskonnad.

Staabid hoolitsewad alluwates osades sidepidamise eest.

Kõrgemate ja keskmiste wäejuhtide staabid korraldawad sideteenistust sideteenistuse wägede ohwitseride staabi (armeede ja korpuste staabid) ehk sideteenistuse ülemate (diwiisides) ehk jälle sideteenistuse ühenduse ülemate kaudu.

Wäejuhatuse peab alaliselt ja õigel ajal staapi, side ohwitseridele ja sideteenistuse wägede ülematele seisukorrast ja oma kawatsustest teatama. Sideteenistuse wägede ülemad on kohustatud pääle selle ise hoolitsema, et wäejuhatuse neile õigel ajal teateid saadaks. Iga sideteenistuse töö oleneb sidewahendite otstarbekohasest kaasaandmisest ja nende õigest tarwimisest wäejuhatuse poolt, samuti ka sideteenistuse isiklise koosseisu hääst tehnilisest ettewalmistusest.

Sidekorraldamise kirjalikkude käskude eel käiwad harilikult sideteenistuse ja sidewägede ülemate suusõnalisel juhatusel.

Iga olukorra muudatus nõuab ka sideteenistuses muudatusi ja uue sideühenduse loomist. Seepärast peab igal uuel wägede ümbergruppimisel ja jaotusel nende juhatusel walmis olema tagawarad uue sideühenduse loomiseks.

Iga muudatus ja ümberpaigutus sidewägedes tuleb nii toimetada, et sideteenistus selle all ei kannataks. Kõrgemate staapide sideteenistus põhjeneb pääasjalikult telegraafil, telefonil ja sädetelegraafil. Auto ja lennuki ühendus annawad võimaluse isikliseks ühenduspidamiseks staapide wahel. Nende sidepidamise wahendite hulka tuleb ka tuwiposti lugeda. Alamatel staapidel on tarwitada telefon, sädetelegraaf, tuwipost, wilkuw tuli ja koerad, samuti ka tuliwalgustuse, optilised, walgusning häälesignaalid ja teadaannete erilised granaadid.

Sideteenistuse korraldus kõrgemais ja keskmistes staapides pannakse sideteenistuse wägede pääle. Ülemjuhataja staabil, armeede gruppidel ja korpustel on sideteenistuse osakonnad. Wiimased koosnewad pääasjalikult telefoni üksustest ning vähemal määral sädetelegraafi ühendustest. Diwiisi sideteenistuse komandod koosnewad kompaniidest, mis warustatud telefoniga, sädetelegraafiga, wilkuw-tule aparatuuridega.

Kõrgema wäejuhatuse sideteenistuse wõrk tuleb kohalolewale alaliselt töötawale telegraafi ja telefoni wõrgule täienduseks. Sideteenistuse staapide kawade järele jaotawad ülemjuhataja staap, armeede gruppide ja armeede staabid oma raioonides juhed ning määrawad wiimaste ulatuse sel

määril kindlaks, et luua võimalikult lühemal teel kohased ühendused staapide wahel kuni korpuste staapideni.

Kõrgem wäejuhatuse peab alaliselt sideühendust keskmiste staapidega alalhoidma.

Kui operatsiooni on waja waenlase eest warjata, tuleb operatsioonist osawõtawate wäeosade sädejaamadel waikida. Sädejaamade waikimise alguse ja lõpu, samuti ka erandid näiteks ratsadiwiiside kohta, määrab kindlaks kõrgem wäejuhatuse. Luureosad annawad oma teadaanded edasi neile sädejaamadele, milledest wõib arwata, et nad waenlasele juba teada on.

Kõrgema wäejuhatuse wastuwõttestaamad jälgiwad nii oma kui ka waenlase jaamade edasiandeid ning peawad silmas naaberwäeüksuste edasiandeid.

Korpuse staabid ühendatakse armee telefoni wõrguga. Nad peawad alati armee staabile nii pääletungil kui ka lahingus kättesaadawad olema.

Pääletungil tuleb sagedasti korpuse staabi ja diwiisi staabi wahel traatühendusest loobuda. Niisugusel juhtumisel tuleb alalist sädeühendust alalhoida, ehk kui see keelatud, sädeühenduseks walmisolekut, ning tuleb wedada piki korpuse pääletungi teed telefoni liini. Puhkuseasudes wõi teel pikemalt peatudes, wõiwad diwiisid kõigi nende eelmiste jaamade ühendusse astuda, millede loomine korpuse staabi poolt ette nähtud.

Rännakul korterid walides tuleb silmas pidada telefoni juhede kiiret ülesseadmise võimalust. Muidu on raske liine üles seada ja kulutatakse asjata jõude.

Waenlasega lahingokkupuutumises ja lahingus olles peab kõrgemate ja keskmiste staapide wahel alaline traatühendus olema. Wiimast wõiwad täiendada säde-telegraaf ja teised sideabinõud. Külgühendus (traat ja wilkuw-walgus) diwiisi osade ja naaberdiwiiside wahel on eriti tähtis ülemate taktiliseks koostegewuseks.

Kui waja läheb palju sideliine luua, peawad sidewäed eriti lahingosadid toetama, nagu näiteks kaitseteenistusel, jõgedest üleminekul. Pääletungil peawad diwiiside staabid traadita ühendust (autod, ratsa, side ja wilke-walguse side) temast lahus asuwate pääletungiwate osadega.

Lahingus peawad kõik diwiisi osad endi waatlusosadega traadiga ehk traadita ühenduses seisma, seejärgi waadates, misugune tähtsus ühendusel ja kas ta võimalik.

Diwiisi sideteenistuse osakonna kohuseks on side korraldamine ja alalhoidmine diwiisi staabi ja jalgwäe ning suurtükiwäe rügementide wahel wiimaste ülemate kaudu, samuti ka sidepidamine naaberdiwiisidega.

Sideteenistuse wäeosad, mis selle ülesandega staapidele ja rügementidele kaasa antakse, kuuluwad diwiisi sideteenistuse osakonna ülema alla.

Igal kauema ulatusega peatusel seawad ülemad üles oma sädejaamad teadete wastuwõtmiseks.

Et ükskest mitte segada, on diwiisis üles seatawate sädejaamade hulk lahingus piiratud. Äärmisel juhtumisel wõib üks saatejaam olla: diwiisi staabi, suurtükiwäe ülema, jalgwäe ülema, jalgwäe ja suurtükiwäe rügementide staapide juures, pataljonide juures, kes äärmiselt hädaohtlikudel kohtadel walwel, ehk üksiku kaitse osa juures ning tähtsal suurtükiwäe waatepunktil.

Wastuwõtte sädejaamad võimaldawad diwiisi jaoks määratud korpuse staabi, alluwate ülemate ning naaberdiwiiside raadiogrammide wastuwõtmist. Pääle selle panewad nad raadiogrammide edasiandmist diwiisi piirkonnas tähele, et seega raadiodistsipliini jälgida. Edasi peawad nad wastu wõtma jalgwäe ja suurtükiwäe lendurite raadio-teadaandeid. Kui eelpool nimetatud ülesanded seda võimaldawad, tuleb weel waenlase raadio-edasiandeid päält kuulata.

Iga ülesande jaoks peab omaette wastuwõtja üles seadma, kui kõiki teateid tahetakse kinni püüda.

Jalgwäe wastuwõttestaamad kuulawad ainult jalgwäe lendurid, suurtükiwäe omad aga ainult suurtükiwäe lendurid.

Kiiresti edasijõudwal pääletungil, tagajamisel wõi taganemislahinguis tuleb traatühenduse ülesseadmist piirata. Suuremalt osalt aitab sellest, kui diwiisi päätee kõrwale wastuwõtte jaamad üles seatakse. Niisugusel korral oleneb teadete edasiandmine üldiselt traadita sidewahenditest.

Kaitsekorral on tarwilik korralikult jaotatud tihe sidewõrk. Sidewõrgu ülesseadmine oleneb taktilisest olukorrast, tarwitada olewast ajast, tööjõududest ning olemasolewast sidewahenditest.

Juhtimispunktide waheline side ja side naabritega olgu võimalikult mitme telefoni ühenduse läbi kindlustud, kusjuures wastase tule piirkonnas traatühendust traadita ühenduspideamine eriti täiendab (wilkuw-walgus, sädeühendus ja koerad).

Side juhtimispunktide ja kaugele nihutud kaitseosade wahel peab kindel olema.

Kaitselahingus peawad waenlase kõwa tule tõttu sideliinid kindlustud olema sideliikide wastawate warjewahendite abil (kraawid kaablite panemiseks, warjed wilkewalguse seadiste jaoks).

Sideteenistuse wõrgu ülesseadmisel nõrgalt okkupeeritud raioonides tuleb kaitse lahingu tarwidusi arwesse wõtta (toetuste lähenemine, seljatagused seisukohad).

Häire signaali edasiandmine peab olema kindlustud eriliste sidewahenditega (häire lennukite ilmumisel: hoiatus õigel ajal erilise sidewõrgu (traat ja säde), sireenide ja sarwede kaudu; gaasihäire: käsitsi teostatawate häälesignaale kaudu). Udu korral wõib häire märguannet hiilgemürskude abil postide ahelikku mööda edasi anda.

Positsioonisõjas on tarwis eriti energilisi abinõusid, et sidepidamist saladuses hoida, sest waenlane kuulab alati telefonikõnesid ja sädeteateid salaja päält. Kardetawas piirkonnas (kuni 3 klm. eelliinilt seljataha) tuleb ühenduse pidamist telefoni kaudu piirata wõi ära keelata, kasutada leppenimetusi, kuna telefoni liinid ise peawad kahekordselt olema weetud ja erilise järelewaatuse all seisma. Säde-edasiandeid tuleb samal wiisil reguleerida. Raadiodistsipliini walju täitmise järele peab erilist kontrollpostidel walwama.

Raadiogramme wastuwõtmist oma jaamadest tuleb arwurikaste salajase kuulamise ja jälgimise jaamadega täiendada.

Hoolimata kõige waljemaist abinõudest, mis sideteenistuse salajas hoidmiseks tarwitusele wõetud, läheb wastasel korda salaja päält kuulates jõudude asetuse ja jaotuse kohta üldise iseloomuga teateid saada. Seepärast tuleb lahingtegewuse eeltööde hulka ka sideteenistuse tegewuse järjekindlat tumestamist lugeda, näpunäited mille kohta wanemate ülemate anda peawad jääma.

Määrustiku lisas on toodud 1, 2 ja 3 tähelised leppetähendused 140 kõige tarwitatawama mõiste ja käsu ning 36 optilise märgi edasiandmiseks.

Ülalöeldu selgitamiseks on kirjutuses „L'infanterie allemande“ (Revue militaire générale 15. jaan. s. a.) toodud isikute arw, kes Saksa jalgwäe rügemendi sideteenistuses.

Side ja teadete edasiandmise wahendid Saksa sõjawäes.

	Jalgwäe rüg.	Pataljon	Kompanii
Ohwitsere	1 (kapten)	1 (leitnant)	0
Allohwitsere	4	1	2
Lihtsõdurid	20	22	8
Dresseeritud koeri	12 (6)	6 (4)	0
Estaffette	1	1	0
Jalgratta sõitjaid	1	4	4
Sidekaarikuid	2	1	0
Telefoni grupid, milledest igaüks koosneb 1 allohwitserist, 6 lihtsõdurist, 4 telefoni aparadist, 12 klm. telefoni juheta ja 2 wilketule aparati	4, neist 1 sädegrupp wõimega 40—200 klm.	4, neist 1 sädegrupp kaugusega 10 klm.	1

Pääle selle jalgsi käskjalad ja signalistid.

Seega wõib Saksa kompanii, kel 4 telefoni aparati, 12 klm. juheta, 2 wilketule aparati ja oma käskjalad, tingimusel, et pataljoni staap asutab teadete wastuwõtmiseks oma keskjaama, järgmise ühenduse üles seada:

1) Pataljoni staabiga — telefoni, wilketule ja koertega ühenduse

2) Naaberkompaniiga — wilketule ühenduse

3) Oma rühmadega — telefoni ja käskjala ühenduse

4) Kompaniile kaasa antawad kuulipilduja ja miinipilduja rühm ühendatakse kompaniiga wahetult sellekohaste eriliste sidewahenditega.

Sellest on näha, kui mitmekesised ja laialdased on sidewahendid, mis isegi sarnasel alamal üksusel nagu kompanii tarwitada ja kui suurt rõhku Saksa sõjawäes üldse sidepidamise pääle pannakse.

E. W.

Noorsoo sõjawäeline ettevalmistus Poolas.

Noorsoo sõjawäelise ettevalmistuse mõte pole Poolas uus. Enne ilmasõda sündis see salajaselt, teejuhtide-, sokolite- ning kütiseltsides. Poola riigi uuesti sündimisega tekkis juba olemasolewatele seltsidele juure ka terve riida uusi seltsi, kuid juba rohkem sõjawäelise organisat-

siooniga. Nende ülesandeks on äratada ja arendada noorsoos isamaaarmastust, sõnakuulmist ja wastutustunnet, tõsta spordi ja sõjawäelise wõimlemise läbi noorsoo kehalisi wõimeid, teda sõjawäeteenistuse jaoks ette walmistades. Iseäranis suurt rõhku pannakse sõjawäelise ettevalmistuse

päale küti-, harcerzen'ide, sokolite ning teejuhtide seltsides. Neis seltsides korraldakse sagedasti noortemeestele, kes alla 14 aastat vanad pole, laskeharjutusi, sõjawäelist wõimlemist ja taktilisi õppusi. Õppuste juhatajateks on seks ettevalmistatud õpetajad. Kohtades, kus sõjawäed asuvad, sünnib õpetamine ohwitseride juhatusel. Tarwisminewad sõjariistad ja laskemoon antakse wäeosade poolt ülalnimetud seltsidele tarwitada. 1922 a. omandas noorsoo sõjawäeline ettevalmistus Poolas seeläbi kindla kuju, et sõjamineisteriumi poolt määrati igasse sõjawäeringkonda teatud arw ohwitseri, keda sõjawäeringkonna ülem tarwiduse järgi ülalnimetud seltside kätusse saatis. Samal ajal hakati mõnes sõjawäeringkonnas noortsugu mitte üksi jalgwäe, waid ka teiste wäeliikide jaoks wastawalt ette valmistama.

Et noortsugu sõjawäeliselt põhjalikult ette valmistada, seati sisse igas korpuse raionis noorematele, kelle wanus 14—19 aastate wahel, suwelaagrid, kus 7 nädala kestwusel linnades õppiwa noorsooga sõjawäelist õppust läbi mindi.

Sokolite-, küti-, teejuhtide ning harcerzen'ide seltside liikmetele, kes mingisugustel põhjustel laagriõppustest osa wõtta ei saanud, korraldati 1922—1923 a. talwe jooksul 7 nädala kestwusega sõjawäelised kursused. Sõjawäelise ettevalmistuse tagajärjed 1922 a. suwe ja talwe jooksul olid kõigiti hääd. Õpetamine sündis jalgwäe kompanii õpekawa piirides, tegewsõjawäe ohwitseride juhatusel. Kursandid warustati ühel alusel tagawarawäelastega wormiriittega, palgaga ja toidumoonaga. Kursustel olid makswad sõjawäeline kord ja seadused. Haller'i peaaegu ainult noorsoost koosseiswa wabatahtliste armee, mille koosseisu kuulusid päale kahe diwiisi weel mitmed ratsawäe ja jalgwäe rügemendid, kiiret formeerimist

tuleb noorsoo sõjawäelise ettevalmistuse organisatsioonide tegewuse arwele panna.

Praegu kuuluwad noorsoo sõjawäelise ettevalmistuse organisatsioonides: harcerzen'id — 50.000, teejuhid — 40.000 ja sokolid — 20.000 noortmeest.

Küti- ja teejuhtide liikmete arw on kahjuks teadmata.

Et terwet haritud noortsugu sõjawäeliselt ette valmistada, wiidi Poola walitsuse poolt 1923 a. ellu järgmine korraldus. Kõrgemate õpeasutuste juure kästi asutada sõjawäelised klassid, milledest osa wõtma olid kohustud kõik õpilased, alates 16 eluaastast. Iga klassi eesotsas seisab sõjawäeline juht (tegewa ehk tagawarawäe ohwitser). Sõjawäeline ettevalmistus sünnib neis klassides umbes sarnaselt, nagu wabatahtlistes sõjawäelistes organisatsioonides. Minnakse läbi riwiõppus, laskeharjutused, sõjawäeline wõimlemine, taktiliste ülesannete lahendamine jne. Laskeharjutusi peetakse kord nädalas. Teoreetiline õppus seisab sõjakunsti ajaloo, taktika ja sõjariistade materjaalse osa läbiminemises. Suwel, kooliwaheajal, korraldakse sõjawäelised õppused suwelaagrites. Pääle teatud perioodide korraldakse katsed. Esimeseks katseks peab õppiwa noorsoo sõjawäeliselt niiwõrd ette valmistud olema, et ta noorsõduri katsed läbi wõiks teha. Teine katse wastab juba allohwitseri kandidaadi katsele. Kui kaua weel teenida tuleb aktiivsõjawäes, et allohwitseriks ülendud saada, pole weel kindel, kuid igatahes kawatsetakse õppiwa noorsoo sundulise sõjawäelise ettevalmistuse teel luua nooremate juhtide korpust, seega akliiw-sõjawäe wäärtust tõstes ning sõja lahtipuhkemisel uute wäeosade formeerimist kergendades.

Militär-wissenschaftliche Mitteilungen järele
R. Tck.

Bibliograafia.

Боевая служба пехоты, руководство для командного состава.

Umbes kuu aeg tagasi ilmus Moskwas sõjawäe kõrgema redaktsiooni nõukogu wäljaandel punawäe ajutine jalgwäe wäljamäärustik-käsiraamat „Боевая служба пехоты, Руководство для командного состава“, kinnitatud rewolutsioonilise sõjanõukogu poolt 11. aprillil 1924, 176 lehekülge, 12 skeemi, hind 60 kuldkopikat.

Sisukord on järgmine: Sissejuhatus. A. Põhiwäited: I. Praeguse aja lahingu põhimõtted; II. Jalgwäe ülesanne lahingus; III. Jalgwäe relwasutus; IV. Jalgwäe lahing (üldised põhihooned); V. Jalgwäe organisatsioon. B. Lahingu korrad. C. Juhatus ja side. D. Lahingu teenistus: I. Luure; II. Walwe, õhu ja keemiline waatlemine; 1) Kohapäälne asetuse, tema walwamine ja waatlemine; 2) Rännak, tema walwamine ja waatlemine; 3) Walwe lahingus ja waatlemine (gaasi ja õhu); III. Maskeerimine. E. Kaitse osade kokkupõrked. F. Jalgwäe pääletung. I. Lähene mine: 1) Rügemendi lähene mine; 2) Pataljoni lähene mine; 3) Kompanii lähene mine. II. Pääletung. III. Kompanii juhtide ja wõitlejate kohused pääletungil. IV. Rännak. V. Juhtide kohused rännakul. VI. Edu arendamine, jälitamine ja kindlustamine. VII. Juhtide kohused. VIII. Abinõud ebaõnnestunud rännaku puhul. IX. Juhtide kohused. X. Maskeerimine pääletungil. XI. Seljataguse organiseerimine lahingu:

1) Lahingu moonaga toitmine; 2) Inseneeriliste ja maskeerimise tarbeainetega warustamine; 3) Arstiabi ja ewakuatsioon; 4) Toiduga warustamine. G. Jalgwäe kaitsetegewus: I. Üldised põhimõtted. II. Rügemendi asetamine kaitseks. III. Pataljoni asetamine kaitseks. IV. Jalgwäe kompanii asetamine kaitseks. V. Rühma asetamine piirkondadele. VI. Jao ja lüli asetamine kaitseks. VII. Inseneritööd piirkonna kindlustamiseks: 1) Üldised põhimõtted; 2) Walweriba korraldamine; 3) Pääwastupanu riba korraldamine; 4) Reserwriba korraldamine. VIII. Kaitse lahingu läbiwiimine. IX. Waenlase rünnaku wastupanu, wasturünnaku korraldamine ja edu arendamine. X. Lahingust wäljaastumine — taganemine. H. Õine tegutsemine: I. Õine rännak. II. Õine lahing (lähene mine ja rännak). III. Kohaliste esemete ja kowasti kindlustatud positsioonide wallutamine õsöl. I. Lahingutegewus udu ja tuisuga. J. Lahing metsas. K. Lahing mägedes. L. Tä nawlahing. Skeemid.

Tähendatud käsiraamat on kästud punawäes tarwitusele wõtta senise käsiraamatu „Бой пехоты“ (Jalgwäe lahing, — on ka Eesti keelde tõlgitud) asemele, mis mitmeti wananenud ja moodsa taktika ja tehnika nõudeid ei rahulda.

Üs käsiraamat „Боевая служба пехоты“ on, wõrreldes endisega „Бой пехоты“, wastawalt punawäe uuele kütirügementide organisatsioonile, mitmeti täiendatud. Samuti käsitatakse sääl ka teh-

nilisi, eriti aga keemilisi abinõusid. Raamat püüab sõjakunsti viimaseid saavutusi pakkuda.

Wenelased ise kirjutavad käesolewa käsiraamatu kohta järgmist: „See väljaanne on kokkuvõtte viimaste sõdade kogemustest, mis üldistatud teoreetilisteks põhimõteteks ja võitlusvõteteks praegusaja tingimustes. Arusaadav keel võimaldab tema kasutamist kõigile juhtidele, lõppedes lüli wanemaga. Käesolewa käsiraamatu ilmumine paneb jalgwäe väljaõppe kindlamale alusele ja annab teistele wäeliikidele tarwilised lähtekohad

nende edaspidiseks tööks. Seepärast on käsiraamatu põhjalik tundmine ja järjekindel läbitõõtamine tingimata tarwilik ja nõuab punawäe juhtidelt tõsist tähelepanu.“

Ka meie kaitsewäe juhtidele võib tähendatud raamatuga tutvunemist väga soovitada, sest pääle kasulikkude näpunäidete, mis meie säält leida wõime, aitab ta meid tutvuneda meie idanaabri sõjawäe organisatsiooni ja väljaõppe põhimõtete, mis meie kaugeltki tähtsuseta pole. K. A.

Ametlikud teated.

Määratakse teenistusse: Sanitäär kapten Willem Nei reserwist — 1. jalgwäe rügemendi, arwates 1. juulist s. a. Leitnant Alfred-Leopold Taul reserwist — Side pataljoni, arwates 14. juunist s. a.

Wiiakse üle teenistusse, arwates 15. juunist s. s.: Leitnant Karl Raamat 6. jalgwäe rügemendist — Lennuwäe rügemendi. Noorem-leitnant Ferdinand Alew 10. jalgwäe rügemendist — Lennuwäe rügemendi. Noorem-leitnant Georg Muldau I. diwiisi suurtükiwäest — Arsenaaali.

Arwatakse reserwi: Registreerimisele ilmunud kapten Julius Werhoustinski, arwates 30. maist s. a. Registreerimisele ilmunud arst Gustaw Leisner, arwates 11. juunist s. a. Kapten Jakob Munner Piiriwalwe walitsusest, arwates 1. juunist s. a. Leitnant Wilhelm Daniel 2. jalgwäe rügemendist, arwates 2. juunist s. a. Sõjaaegne ametnik Jiiri Mikalai, endisest 3. üksikust jalgwäe pataljonist, arwates 1. juunist s. a.

Kustutakse ohwitseride nimekirjast ja arwatakse reserwi: Wabariigi walitsuse otsusega 13. juunist 1924 a. reameheks alandatud 7. jalgwäe rügemendi noorem-leitnant Johannes Truus, kui oma ülespidamisega ohwitseriks mittekõlbulik.

Wabastatakse kaitsewäe teenistusest: Reserwi farmatsõit Woldemar Sumberg 2. diwiisi laatsareti arstlise komisjoni otsusel, arwates 3. juunist s. a.

Kustutakse ohwitseride nimekirjast: Kindralstaabist kapten Richard-Woldemar Kent, kes 9. juunil s. a. surnud. I diwiisi suurtükiwäest leitnant Karl Paulson, kes 7. juunil s. a. surnud. Reserwi wanem-leitnant Anton Schönberg, kes Sõjawäe ringkonnakohtu koostatud otsusega 13. maist s. a. kõigi iseäraliste õiguste ja eesõiguste kaotusega poolteiseks aastaks wangiroodu mõistetud, arwates 24. maist s. a.

Kroonika.

Kaitseminister 1. diwiisi üle waatamas.

Nagu teada, sõitis kaitseminister O. Amberg kindralstaabi ülema kolonel Tõrwandi ja warustuswalitsuse ülema kolonel Rotbergi saatel reedel, 20. juunil, öösise rongiga Narwa säälseid wäeosasid üle waatama. Narwa jõudis minister laupäewa hommikul kell 1¹/₂9, kus waksalis ministrit wastu wõtmas oli 1. diwiisi ülem kindral-major Heinze ja teised ohwitserid. Opekomando oli ühes muusikaga ministri tulekul waksali üles seatud. Kohe hakati Narwa garnisoni ülewaatust, alates 1. diwiisi staabi ruumidega. Pääle seda jätkati kõikide Narwas olewate jalgwäe ja suurtükiwäe osade ülewaatamist, mis kuni kella 1¹/₂4-ni kestis. Pääle lõunasööki, mis ohwitseride kasiinos oli korraldatud, sõitis minister mootorpaadiga Wasknarwa, kuhu õhtu kell 10 jõuti. Hilja õhtu waatas minister kohaliku wäeosa üle ja tutvunes Peipsi ranna ääres tehtud kindlustöödega, mis Wasknarwa kaitseks kewadise Peipsi jää ja suure wee wastu ehitatud. Peipsi ja Narwoowa wesi on praegugi weel 3¹/₂—4 jalga üle normaalse weeseisu ja üks osa Wasknarwa majadest on praegu weel weega ümbritsetud.

Tagasisõit Wasknarwast algas kell 1¹/₂12 öösel. Pühapäewal, 22. juunil, sõitis minister kell 10 hommikul Narwa Jõesuhtu, kus ta kohaliku wäeosa asukoha üle waatas; pääle selle käidi ohwitseride sanatooriumis. Narwa tagasi jõuti pühapäewal laulupeo awamiseks ning minister wiibis laulupeol wabariigi walitsuse esitajana, kus ta terwituskõne pidas.

Esmaspäewal kell 1¹/₂6 hommikul sõideti Narwast wälja Rakwere poole, kus teearsetes mõisa-

tes asuwaid wäeosasid kolmes kohas üle waadati. Muu seas käis minister ka kuulsat Jelisejewi suwemaja Toila rannas waatamas. Kell 1 jõuti Rakwere, kus kõigepäält ehitusel olew kasarm ja pääle seda 1. diwiisi intendantid ladud ning terve Rakweres asuw garnison üle waadati. Ülewaatus lõppes kell 4, millele garnisoni ülema ja ohwitseride poolt korraldatud lõuna järgnes.

Üldiselt jäi minister 1. diwiisi wäeosade ülewaatusega rahule, kuid kasarmu ruumide küsimus on ka 1. diwiisis teraw, iseäranis Rakweres, mis kiires korras lahendada tuleks.

Baltimere riikide waheline astronoomiline-geodeesiline konwerents.

28. s. k. päewal astub Helsingis kokku Baltimere rannikul asuwate riikide waheline astronoomiline-geodeesiline konwerents. Pääle Soome ja Eesti wõtawad konwerentsist osa Läti, Poola, Leedu, Saksa, Daani ja Rootsi. Konwerentsil tulewad arutusele küsimused geograafiliste kaartide wäljatõötamise asjus, samuti ka, kui suurel ulatusel oleks igal riigil majandusliselt wõimalik triangulatsiooni töid korraldada. Saadud andmete põhjal seatakse siis kokku üldine töökawa edaspidiseks ühiseks tegewuseks.

Eesti poolt on konwerentsile esitajateks määratud kindralstaabi IV osakonna ülem kolonel J. Prei (saatkonna esimees), samas osakonnas teeniwad eraisik. A. Gernet ja prof. Dr. E. Schönberg ning Ülikooli esitajana prof. D. Rootsmann.

Wastutaw toimetaja: E. Limberg.
Wäljaandja: Kindralstaap.